

Kartografický fond Vědecké knihovny v Olomouci patří mezi přední mapové sbírky v České republice. Fond, který není možné kromě volných listů z objektivních důvodů bezesbýtku pevně vyčlenit a scelit, zahrnuje časové období od 15. do 20. století. Příčiny dosavadní roztržitosti lze hledat především v okolnosti, že tzv. historické fondy a s nimi i mapová sbírka vesměs pocházejí z knihoven zrušených moravských a slezských klášterů a jezuitských kolejí a kolekce map tudíž nikdy netvořila zvláštní celek.

Mezi skutečné perly světového významu patří tři exempláře kolorovaných portolánových neboli námořních map, jejichž autory jsou členové významné katalánské rodiny výrobců portolánových map a kartografů, jejichž rozsáhlý vliv působil zejména v 16. a 17. století na Baleárách, v Itálii, Španělsku i Francii. Vedle dvou samostatných portolánových map kreslených v roce 1624 v italském Livornu **Joanem Olivou** (signatura M V 51.798 a M V 51.799), VKOL přechovává i velice vzácný portolánový atlas z dílny **Jaume Olivese** z roku 1563 (M II 33). Všechny tři zmíněné exempláře byly vyrobeny vysoce nákladnou, nicméně noblesní technikou ruční kresby na pergamen. Pečlivé umělecké vyhotovení dotváří zlatené a stříbřené prvky, přičemž nechybí ani bohatá figurální a vexilologická výzdoba.

Výřez z Blaeuvovy mapy Ameriky, *Novus Atlas* - Amsterdam 1642

Dalším rukopisným skvostem, vlepěným na zadní desku středověkého kodexu (M I 155) je nejstarší uchovávaná mapa v knihovně, pravděpodobně z druhé poloviny 15. století. Tato v českých zemích ojedinělá kruhová mapa, která je navíc částečně kolorovaná, znázorňuje svět na základě představ o jeho uspořádání z počátku 15. století.

Součástí mapového souboru jsou i klasická díla kartografických velikánů 16. až 18. století. Najdeme zde tedy mimo jiné představitele tzv. holandské školy, která prostřednictvím „otců moderní kartografie“ **Gerharda Mercatora** (1512-1594) a **Abrahama Ortelia** (1527-1598) stála od poloviny 16. století po sto let v čele evropské kartografické produkce. Významně se na tomto faktu podílely i další holandské rodiny – Hondiové, Janssenové a Blaeuové (viz např. atlas *Novus Atlas, das ist Weltbeschreibung*). Z četných dalších nositelů dobrého jména nizozemských kartografů a vydavatelů zastoupených ve sbírce VKOL jmenujme zejména dynastii Vischerů, Pietera Schenka, Gerarda Valcka či Fredericka Witta.

Zakladatelská role Mercatora je spojena s jeho klíčovým pojetím, kterým je **Atlas sive cosmographicæ meditationes**. Jde o vůbec první užití názvu „Atlas“ pro kartografické dílo. Označení je odvozeno od jména mauretánského (tj. severoafrického) krále, který je vyobrazen na titulním listu (III 19.562, Amsterdam 1623; jiné kolorované vydání III 19.560, Amsterdam 1628). Neméně významné místo zaujímá Orteliovo **Theatrum orbis Terrarum** (Divadlo světa) považované za první moderní atlas zeměpisných map jednotně zpracovaných a vydaných podle pevné koncepce (III 19.561, Antverpy 1609). Zmínit je třeba i nejrozsáhlejší atlas z období baroka s názvem **Atlas Maior Joana Blaeuva**. Původní 11-ti svazkové vydání v latině obsahovalo 596 map Evropy, Afriky, Asie, Ameriky a Antarktidy, představovalo největší a

nejkompletnější atlas své doby a zároveň jednu z nejvýznamnějších knih 17. století vůbec. Ve VKOL se bohužel dochovaly jen tři svazky věnované „Germanii“, „Gallii a Helvetii“ a Asii. V souboru samozřejmě nemůže chybět ani produkce tzv. německé školy, prezentované výtvy **Johanna Baptisty Homanna** (1664-1724), který si vydobyl pozici nejslavnějšího kartografa Německa, Geoga Matthäeuse Seuttera (1678-1757) nebo Tobiase Conrada Lottera (1717-1777). Za přední „rakouské“ nakladatele konce 18. století zastoupené v kolekci je třeba považovat **Franze Antona Schrömbla** (1751-1803) a **Franze Johanna Josepha von Reillyho** (1766-1820). Oba prakticky zbourali dřívější praxi, kdy v rakouské monarchii až do třetí čtvrtiny 18. století převládala cizozemská kartografická produkce. Konkrétně je opět třeba zmínit Reillyho ambiciózní atlas tehdejšího světa *Schauplatz der fünf Theile*

Titulní list prvního svazku díla *Novus Atlas* vydaného v Amsterdamu Johannem a Corneliem Blaeuovem

Rukopisná kruhová mapa světa ze 2. poloviny 15. století